

Hoe waarborg je de journalistieke waarden in een podcast?

*Researchverslag door Mirre van der Vegte
2021 - Afstudeerportfolio, Condor
Fontys Hogeschool Journalistiek Tilburg*

Inleiding

Podcasts schieten als paddenstoelen uit de grond. Het aanbod groeit, het aantal luisteraars stijgt en ook het aantal podcast-makers neemt toe.

Het fenomeen podcasts kent zijn eerste opmars in Nederland in 2005. Hobbyisten beginnen met het maken van podcasts en het aantal luisteraars groeide snel. Maar deze trend duurde niet lang. Pas nu, jaren later, lijkt podcasts een nieuw medium te zijn. Het on-demand kunnen luisteren sluit aan bij onze behoeftes van consumeren en apps om het luisteren aantrekkelijker te maken worden ontwikkeld.

Hoe kun je als journalist in dit snel groeiende landschap, kwalitatief journalistieke podcast op de markt brengen? Zoals de trend in 2005 begon, zijn nu ook veel hobbyisten begonnen met podcasten. Veel heb je niet nodig, met een microfoon en een RSS-feed kun je al een podcast maken. Maar hoe kunnen we als journalisten er voor zorgen dat het medium podcasts serieus genomen blijft worden en we niet verdwalen en verdwijnen tussen de entertainment podcasts?

Zoals beschreven in het boek *Journalistieke cultuur in Nederland*, door Frank van Vree en Rachida Azough, is het niet meer dan logisch dat er voortdurend naar nieuwe wegen wordt gezocht om platforms en omgevingen te creëren waarin serieuze journalistiek kan bloeien.

Deelvraag 1:

Wat zijn journalistieke waarden?

De journalist

Tegenwoordig kan iedereen zich journalist noemen. Zoals staat omschreven in het Basisboek voor Journalistiek (2014, vijfde druk) van Nico Kussendragen, Dick van der Lugt en Bas Verschoor: 'Dat klinkt voor de hand liggend, maar het is niet waar'. Een professionele journalist levert onderscheidende kwaliteit en maakt weloverwogen keuzes.

Om de journalistieke ambacht te definiëren, stelde oud-journalisten Bill Kovach en Thomas Rosentiel de 'Missie van de journalistiek' (2007) op. Deze missie bevat 9 principes om te hanteren door journalisten.

1. De eerste verplichting van de journalistiek is het dienen van de waarheid
2. Haar eerste loyaliteit ligt bij de burgers, niet bij de organisaties
3. Het wezen van de journalistiek als discipline is verificatie van feiten en beweringen
4. De beoefenaren moeten onafhankelijk zijn van degene die zij 'verslaan'
5. Journalistiek moet dienen als een onafhankelijke inspectie van de macht
6. Zij moet een forum voor openbare kritiek en debat verschaffen
7. Zij moet ernaar streven zaken van belang te presenteren als interessant en relevant
8. Zij moet het nieuws begrijpelijk maken en in de juiste verhouding plaatsen
9. De journalisten moeten hun eigen geweten kunnen volgen

Ik neem onder andere deze principes onder de loep en haal daar functies en kenmerken van journalisten en journalistieke producties bij, om zo een duidelijk beeld te creëren van de journalistieke waarden, die ook toepasbaar zijn voor audio-producties.

We kunnen in Nederland twee nationale codes voor de journalistiek, een beroep dat niet formeel geprofessionaliseerd is, waar de normen zijn vastgelegd. De Code voor de Journalistiek, van het Genootschap van Hoofdredacteuren (opgesteld in 1995, laatste aanpassing in 2008) en de Leidraad van de Raad voor Journalistiek (opgesteld in 2007, laatste aanpassing in mei 2021). Deze twee codes zijn het startpunt voor de journalistieke waarden die ik omschrijf en samenvoeg met functies en kenmerken.

De journalistieke waarden

Waarheidsgetrouw

Volgens de '9 principes' (Kovach & Rosentiel, 2007) is *de eerste verplichting van de journalistiek het dienen van de waarheid*. Het derde principe uit 'De Missie van de Journalistiek', dat ik onder waarheidsgetrouw plaats, is: *'Het wezen van de journalistiek als discipline is verificatie van feiten en beweringen'*. Feiten zijn heilig.

De code voor de journalistiek, opgesteld door het Nederlandse Genootschap van Hoofdredacteuren (2008), zet waarheidsgetrouw ook bovenaan de lijst, bestaande uit negen punten. In deze punten draait waarheidsgetrouw onder andere om het aanbrenge van

onderscheid tussen feiten, beweringen en meningen, zorgvuldig en integer te werk gaan, berichtgeving baseren op eigen waarneming of bronnen die hij betrouwbaar achtte, controleren op feiten en het afleggen van rekenschap.

Ook de Leidraad van de Raad voor de Journalistiek (2021) zet waarheidsgetrouw bovenaan het lijstje. “Journalisten berichten waarheidsgetrouw, controleerbaar en zo volledig mogelijk. Ze vermijden eenzijdige en tendentieuze berichtgeving”.

Of zoals Nico Kussendrager beschreef (2015): “De lezer mag ervan uitgaan dat door professionele journalisten vergaarde en verwerkte informatie juist is. Dat de journalist de moeite heeft genomen om te controleren of de feiten kloppen, waar nodig hoor- en wederhoor heeft gepleegd en heeft gecheckt en gedubbelcheckt”.

Onafhankelijkheid

Als journalist laat je je zo min mogelijk beïnvloeden. Je streeft naar onafhankelijkheid. De code voor de Journalistiek (het Nederlandse Genootschap van Hoofdredacteuren, 2008) plaats onder onafhankelijk dat de journalist zijn werk verricht in onafhankelijkheid, belangenverstrengeling vermijdt, rekenschap geeft wanneer belangenverstrengeling zich voor zou kunnen doen, geen misbruik maakt van zijn positie en geen vergoedingen aanneemt om berichtgeving te beïnvloeden, te bevorderen of tegen te gaan.

Het lastige aan het begrip onafhankelijkheid is, is het feit dat invloed op de onafhankelijkheid van vele kant kan komen. Lezers, bronnen, kijk- en luistercijfers maar ook van werkgevers. De onafhankelijkheid van journalisten is een lastig gegeven en staat met regelmaat ter discussie. Freelance wetenschapsjournalist Enith Vlooswijk schreef (2021): “Eigenlijk kunnen alleen journalisten met een vaste aanstelling op een redactie zich een onafhankelijkheid kunnen permitteren”. Dit zou door Vlooswijk komen door het inkrimpen van redacties en de groei van het aantal freelancers in de journalistiek. Vlooswijk beschrijft het voorbeeld van ophef dat eerder dit jaar ontstond, toen bleek dat het RIVM een journalist betaalde voor een presentatie. “Niets nieuws (...)”, volgens Vlooswijk, “want bijna alle Nederlandse onderzoeksinstituten, waaronder het RIVM, betalen journalisten voor voorlichtingslessen”. De onafhankelijkheid van de journalist die door het RIVM zou worden betaald, kwam onder discussie te staan. Als we kijken naar de principes voor ‘de missie van de journalistiek’ (Kovach & Rosentiel, 2007): “*De beoefenaren moeten onafhankelijk zijn van degene die zij ‘verslaan’*”. De oplossing voor de journalisten die betaald worden door, in dit geval, het RIVM is volgens Vlooswijk als volgt: “Wie een klus aanneemt van het RIVM, schrijft op dat moment even niet over het RIVM, en dat is dat”.

“De journalistiek moet dienen als een onafhankelijke inspectie van de macht” (Kovach & Rosentiel, 2007). Deze inspectie van de macht zou onafhankelijk moeten zijn. In mijn ogen stelt Vlooswijk terecht dat “in een tijd waarin de journalistiek voortdurend wordt neergezet als de schoothond van de macht, helpt het niet als journalisten zelf de munitie leveren voor dergelijke aanvallen”. Wat volgens Vlooswijk de reden is van deze werkwijze, is het “uitstervende soort”, de journalist met een vaste aanstelling op een redactie. De freelance journalist neemt dergelijke klussen aan, om noodzakelijk geld te kunnen verdienen. Als we volgens Vlooswijk het systeem blijven accepteren waarbij freelance journalisten moeten

bijverdienen met andere klussen dan hun onafhankelijke journalistieke werk, is het niet mogelijk om alleen maar onafhankelijke journalisten te hebben.

Uit onderzoek van Het Commissariaat voor de Media et al. (2020) blijkt, dat het belang van onafhankelijke journalistiek voor een goed functionerende maatschappij, voor een groot deel van hun respondenten die tenminste enigszins geïnteresseerd zijn in nieuws, enigszins belangrijk tot uitermate belangrijk is. Voor de respondenten die niet in nieuws geïnteresseerd zijn, ligt dat iets anders. Daar vindt de meerderheid het enigszins belangrijk, maar vindt ook 21% van de respondenten, het niet echt belangrijk. Zoals te zien in figuur 1.

Belang van onafhankelijke journalistiek voor een goed functionerende maatschappij per leeftijdsgroep en interesse in nieuws (in procenten)

	Totaal	18-44	45+	Ten minste enigszins in nieuws geïnteresseerd	Niet in nieuws geïnteresseerd
Uitermate belangrijk	27	20	32	28	9
Zeer belangrijk	36	31	40	37	20
Enigszins belangrijk	24	32	19	24	29
Niet echt belangrijk	5	10	3	5	21
Helemaal niet belangrijk	2	2	1	1	8
Weet ik niet	6	6	6	5	13

Vraag: J0_2020. Hoe belangrijk vindt u onafhankelijke journalistiek voor een goed functionerende maatschappij? Alle respondenten, 2020: n=2.014

Figuur 1: Noot. Overgenomen uit "Reuters Digital News Report Nederland 2020" door Het Commissariaat voor de Media, Lauf, E., Scholtens, J., & van Dooremalen, S. (2020, juni).

Ook dit laat zien dat er verschillende meningen bestaan over de onafhankelijke journalistiek en de waarden daarvan.

Verantwoording

Journalisten die laten zien dat werkzaamheden en producten aan relevante normen voldoen, leggen een vorm van verantwoording af. Deze verantwoording wordt afgelegd aan het publiek. Ook heeft de journalistiek de verantwoordelijkheid om het nieuws begrijpelijk te maken en in de juiste verhouding weet te plaatsen (Kovach & Rosentiel, 2007).

Een belangrijk begrip bij verantwoording is transparantie. De Leidraad (Raad van de Journalistiek, 2021) beschrijft: "In publicaties worden in beginsel de bronnen vermeld". Ook de houding tegenover bronnen wordt beschreven: "Journalisten beschermen de identiteit van bronnen aan wie zij vertrouwelijkheid hebben toegezegd en van bronnen van wie zij wisten of konden weten dat zij hen informatie hebben toegespeeld in de verwachting dat hun identiteit niet zou worden onthuld" en ook: "Journalisten betalen getuigen en informanten niet; een redelijke onkostenvergoedingen kan verantwoord zijn". De journalistieke werkwijze die wordt omschreven, sluit ook aan bij hoe de journalist transparant dient te werken. "Journalisten maken zich als zodanig bekend aan potentiële gesprekspartners en zijn tegenover hen duidelijk over hun journalistieke bedoelingen. Ze doen dat ook wanneer zij een niet-openbare ruimten betreden", en: "Wanneer journalisten

iemand willen interviewen, informeren zij hem of haar zodanig over de aard van de publicatie (...).”

In de code voor de Journalistiek (het Nederlandse Genootschap van Hoofdredacteuren, 2008) staat beschreven, aansluitend op het begrip ‘transparantie’: “De journalist gaat zorgvuldig en integer te werk en geeft daarvoor ook blijk van zijn berichtgeving door verantwoording af te leggen over zijn journalistieke methode”. Transparantie gaat hand in hand samen met het afleggen van verantwoording.

Door de opkomst van technologie, de online journalistiek, veranderd de verhouding tussen de journalist en het publiek. Een van de rollen die voor de journalist werd weggelegd, het zijn van de poortwachter, vervaagt door deze ontwikkelingen (van der Wurff & Schönbach, 2012; Singer, 2010).

Om verantwoording af te kunnen leggen aan de maatschappij, waar de ontwikkelingen op het gebied van technologie snel gaat, ontwikkelende Denis McQuail in 2010 een verantwoordingsmodel “answerability model”. Dit model geeft de journalist en de maatschappij de ruimte voor gesprek, waarbij de journalist zijn maatschappelijke verantwoording kan nemen en verantwoordelijkheid kan nemen.

“Journalisten kunnen hun werkwijze verantwoorden, geven openheid over de gang van zaken en trekken waar nodig een boetekleed aan” (Kussendrager, N. 2015). Vormen die Kussendrager daarnaast noemt, zijn het verwijzen naar bronnen en het vermelden van contactgegevens. Te concluderen in: transparantie bieden aan het publiek.

De verantwoording waar de Leidraad (Raad van de Journalistiek, 2021) voornamelijk naar refereert, is de verantwoording die een redactie moet afleggen. Omschreven wordt hoe een redactie zich dient te gedragen tegenover het plaatsen van ingezonden brieven en reacties. Daarnaast wijzen ze op het rectificeren wanneer een publicatie onjuistheden bevat. Daarvoor moeten journalisten een passende wijze vinden en zo snel mogelijk een rectificatie plaatsen.

Een andere verantwoordelijkheid die de journalistiek kent, is het maken van weloverwogen keuzes. Deze keuzes gaan onder andere over een principe uit ‘de missie van de journalistiek’ (Kovach & Rosentiel, 2007); ‘Zij moet ernaar streven zaken van belang te presenteren als interessant en relevant’. Welke zaken van belang zijn, is de verantwoordelijkheid van de journalist. Deze maakt bepaalde keuzes, door de journalistieke waarden die hier besproken worden en door attitudekenmerken, die hieronder volgen. De journalist is ook verantwoordelijk voor de privacy van bronnen. De Leidraad (Raad van de Journalistiek, 2021) laat zien dat journalisten personen niet; langdurige mogen lastigvallen, hinderen of volgen, geen inbreuk mogen maken op de privacy, ook niet van publieke figuren (tenzij hun gedrag in hun privéleven aantoonbaar van invloed is op hun publieke functioneren), verdachten en veroordelen niet traceerbaar in beeld mogen brengen, in publicaties over ernstige misdrijven details weglaat, slachtoffers van ongevallen en rampen en hun nabestaanden met rust te laten en privacy van personen niet aan te tasten dan redelijkerwijs noodzakelijk is.

Wanneer we voor het woord verantwoordelijkheid 'eigen' zetten, kunnen we de attitudekenmerken voor journalisten toevoegen. Een journalistieke houding, kenmerken en eigenschappen die aansluiten bij de journalist zijn samen te vatten in zeven attitudekenmerken (Kussendrager et al., 2014). Deze kenmerken geven een beeld van waar de journalist aan moet voldoen, in zijn persoonlijkheid en die het gedrag van de journalist beschrijven maar ook beïnvloeden. Deze attitude, bestaande uit de zeven E's, zijn:

1. Empathie: beschikt de journalist over inlevingsvermogen?
2. Engagement: hoe betrokken kan/mag/moet een journalist zijn?
3. Emotie: in hoeverre spelen emoties bij de journalist een rol?
4. Ethiek: welke ethische afwegingen maakt de journalist?
5. Ego: in hoeverre beïnvloedt de persoonlijkheid van de journalist zijn manier van werken?
6. Ervaring: is de ervaring van de journalist een voordeel of een nadeel?
7. Efficiency: kan de journalist goed werken onder tijdsdruk

Bovengenoemde punten zijn voornamelijk vragen die de journalist zichzelf ook kan stellen, om verantwoording af te leggen. Aansluiten hierop, is principe negen van 'de missie van de journalistiek' (Kovach & Rosentiel, 2007): 'De journalisten moeten hun eigen geweten kunnen volgen'.

Objectiviteit

Het begrip objectiviteit is vaak te horen in het maatschappelijke debat over de journalistiek. Zo zou objectiviteit niet bestaan. 'Journalisten zijn niet objectief in hun uitgangspunt omdat zij net als iedereen geen onbeschreven blad zijn. Een journalist heeft zijn eigen persoonlijkheid, achtergrond, opleiding en ervaring, wat allemaal zijn manier van werken beïnvloedt. (Kussendrager et al., 2014, p. 15)

Een uitgangspunt bij het woord objectiviteit, is wellicht het onafhankelijk handelen van een journalist. Geen belangen bij de mensen of bedrijven waar de journalist over bericht. De waarden onafhankelijkheid is, zoals eerder beschreven, ook een begrip dat vaker ter discussie staat.

Zoals beschreven in de code voor de Journalistiek (het Nederlandse Genootschap van Hoofdredacteuren, 2008), gaat een journalist met een open vizier te werk. "De journalist verzamelt, selecteert en publiceert het nieuws zonder zich te schuilen achter een andere dan zijn eigen identiteit, tenzij met die werkwijze een groot maatschappelijk belang is gediend".

Het streven van een journalist naar objectiviteit, is in mijn ogen dan ook wat een journalist dient te doen.

Maatschappelijk belang

Het informeren van het publiek, daar draait de journalistiek om. Het maatschappelijk belang en het dienen van het publiek zijn belangrijk in de journalistieke keuzes die gemaakt worden. De laatste twee van de negen principes uit 'de missie van de journalistiek' (Kovach &

Rosentiel, 2007) zijn: “Haar eerste loyaliteit ligt bij de burgers, niet de organisaties” en “Zij moet een forum voor openbare kritiek en debat verschaffen”.

Vele functies van de journalistiek zijn er voor het maatschappelijke belang. In dat belang controleert de journalist de macht, confronteert de journalist verantwoordelijken, zet de journalist onderwerpen op de agenda, betreft de journalist de maatschappij bij discussies die spelen en analyseert de journalist wat er in de samenleving speelt om zo een goed beeld van de werkelijkheid te kunnen geven.

Conclusie

Alle bovenstaande kenmerken, taken, rollen, attitudes, functies en begrippen, sluiten op elkaar aan. Een groot doel hiervan: de kwaliteit van de journalistiek bevorderen. Door dit onder te verdelen in een paar onderdelen, creëer je een checklist die je langs loopt om een journalistieke productie te kunnen beoordelen.

Wanneer een journalist gebruik maakt van feitelijke informatie, transparant is en verantwoording af legt, zijn in mijn ogen, ook de begrippen onderwerp objectiviteit en onafhankelijkheid gedekt.

Deelvraag 2: Wat is een journalistieke podcast?

In het onderzoek dat ik naar verdienmodellen voor podcasts, kwam ik er al achter dat er nog geen goede definitie is vastgesteld van een podcast. Een audioverhaal voldoet al aan een podcast als het via een RSS-feed te beluisteren is. Dat maakt deze deelvraag, wat is een journalistieke podcast, al complex. Het is dan ook lastig te bepalen wat dan een journalistieke podcast is. Maar door in de vorige deelvraag te zoeken naar de journalistieke kernwaarden, zijn de kernwaarden die daar centraal naar voren kwamen, inhoudelijk tegen een podcast aan te houden. Voldoet een podcast (of deels) aan deze kernwaarden, tel ik dit als journalistieke podcast.

Paula Breuning en Piet Bakker (2016) schreven al: “Het is lastig om te bepalen of iets een journalistieke podcast is, omdat bij podcasts vaak veel vrijer met het genre wordt omgegaan dan bij traditionele media”. Dat is dan ook de reden waarom de podcasts die ik hier als journalistieke podcast laat tellen, niet allemaal aan alle kernwaarden hoeven te voldoen.

Journalismlab deed eind 2019 onderzoek naar de vraag: wat maakt een goede podcast? Het Podcastseminair 2020 werd georganiseerd, waar vijf focusgroepen ontstonden. Een voor dit verslag waardevolle vraag werd gesteld: wat associeert de deelnemers met journalistiek. “Allereerst moet een podcast verdieping en duiding bevatten. Luisteraars zien een podcast als achtergrondinformatie, het verhaal achter het nieuws” (Haan Y., & Pusič, N. 2020). “Een tweede belangrijk punt is de persoonlijke motivatie van de maker voor het maken van een bepaalde podcast. Een persoonlijke laag in het verhaal maakt het authentiek (...) De emotie die de maker dan laat horen bij zijn of haar persoonlijke zoektocht, zorgt er ook voor dat de luisteraar zich kan identificeren met de maker of het verhaal”.

Volgens de onderzoekers (Haan Y., & Pusič, N. 2020) is de combinatie waarheidsvinding en emotie, een middel om de podcastluisteraar een kijkje te geven in het maakproces. “Deze transparantie zorgt ervoor dat het maakproces van begin tot eind verteld wordt, wat vervolgens weer kan leiden tot betrouwbaarheid (...) Openheid over het onderzoeksproces wordt gewaardeerd door de luisteraar”.

Samenvattend worden journalistieke podcast gekenmerkt door journalistiek onderzoek, waarheidsvinding, transparantie en emotie. Uit het onderzoek (Haan Y., & Pusič, N. 2020) blijkt dat ook de verhaallijn en daarbij de spanningsopbouw belangrijk zijn voor de luisteraar. “De verteller moet niet laten horen dat hij of zij de tekst van een blaadje afleest. Het is niet per se dat een podcast minder conventies heeft dan een radioprogramma, maar deelnemers benoemden dat de huidige podcasts meer emotie bevatten. Ze kregen het gevoel dat podcasts wat regellozer zijn dan radioprogramma’s”.

Het onderzoek ‘Het Nederlandse Podcastluisteraars; van Audiobehang tot Zuurstoftank’ (Brouwers, A., den Hartog, B. 2019) is het eerste onderzoek naar de Nederlandse podcastluisteraars en hun gedrag. Dit onderzoek werd gehouden onder 1099 respondenten

Bevriend met de maker

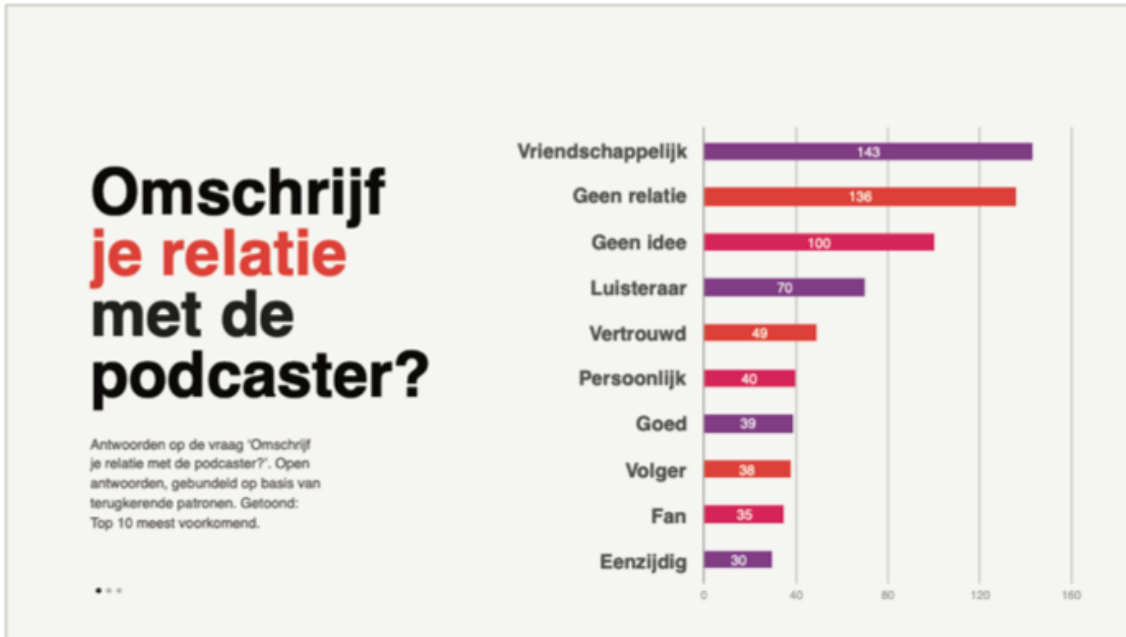
Uit onderzoek (Haan Y., & Pusič, N. 2020) bleek dat de meeste deelnemers aan de focusgroep, veel waarde hechten aan de band met de maker. “En niet alleen dat: er moet ook een band zijn tussen de maker en het onderwerp, waardoor de luisteraar meer meegaat in het verhaal. Hij of zij wil zich echt onderdeel van het gesprek voelen, een bepaalde intimiteit meemaken”. Een deelnemer aan de focusgroep in het onderzoek (Haan Y., & Pusič, N. 2020) omschreef het verschil met een radiomakers als volgt: “Een radiomaker geeft je een hand en een podcastmaker een knuffel”.

In het onderzoek naar de Nederlandse podcastluisteraar, (Brouwers, A., den Hartog, B. 2019), zijn de respondenten gevraagd om hun relatie met de podcastmaker te omschrijven.

Figuur 2: Noot. Overgenomen uit “Nederlandse Podcastluisteraar” door Brouwers, A., den Hartog, B. (2019).

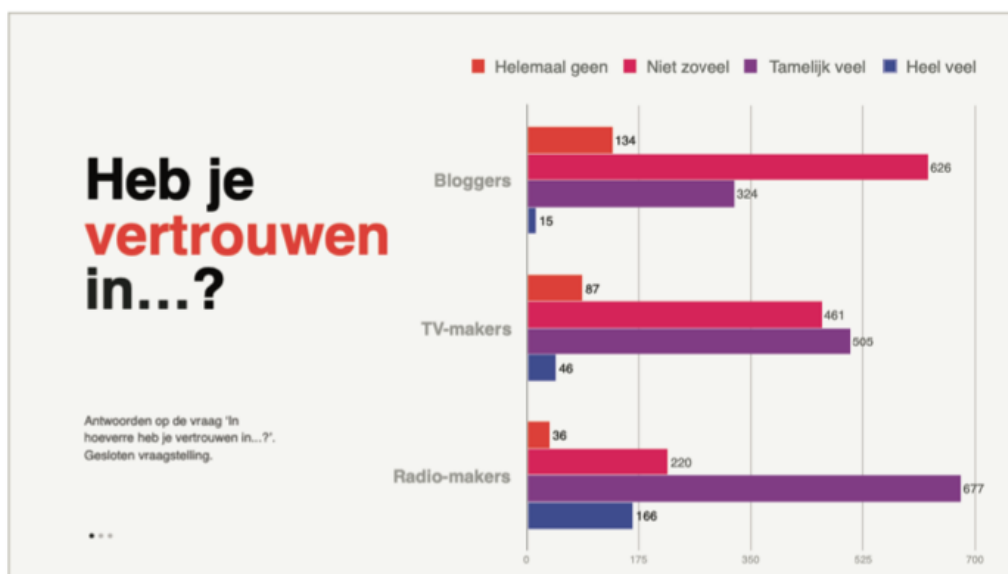
In Figuur 2 zijn de woorden te zien die door de respondenten zijn ingevuld als antwoord op de vraag: omschrijf je relatie met de podcaster?. Het woord dat hier centraal staat is ‘vriendschappelijk’. Onder andere gevolgd door persoonlijk, vertrouwd, bekenden en intiem.

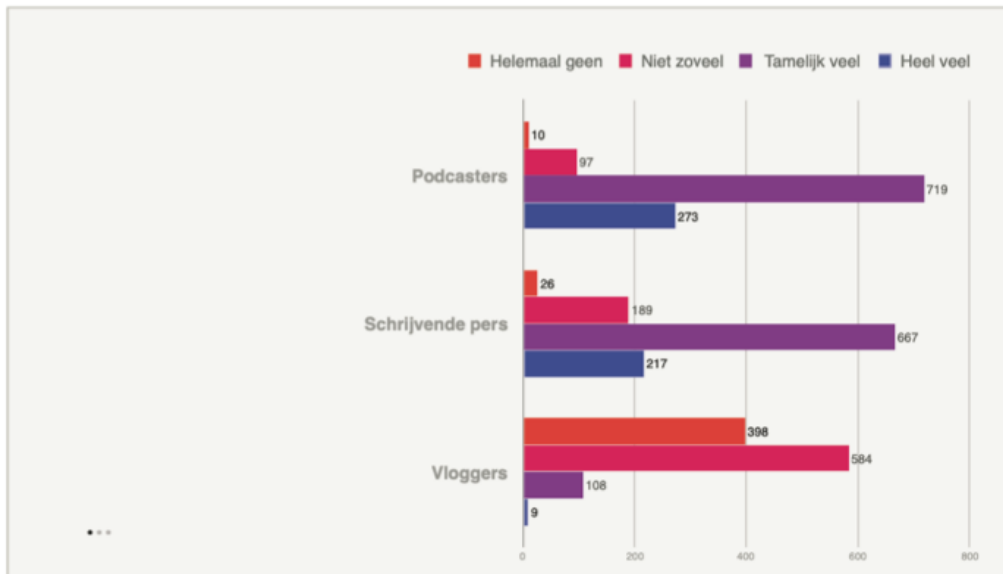
Figuur 3: Noot. Overgenomen uit "Nederlandse Podcastluisteraar" door Brouwers, A., den Hartog, B. (2019).

In Figuur 3 is te zien dat 143 van de respondenten het antwoord 'vriendschappelijk' gaven. Gevolgd door een groep van 136 respondenten, die geen relatie met de podcaster hebben ontwikkeld door het luisteren naar podcasts. Toch blijkt het grootste deel van de respondenten een band op te bouwen met de podcaster.

Uit het onderzoek (Brouwers, A., den Hartog, B. 2019) blijkt ook dat de meeste respondenten, het meeste vertrouwen hebben in podcasters, dat in vergelijking met andere media-vormen. In Figuur 4 en in Figuur 5, zijn de verhoudingen te zien van de responden in het vertrouwen in de media.

Figuur 4: Noot. Overgenomen uit "Nederlandse Podcastluisteraar" door Brouwers, A., den Hartog, B. (2019).

Figuur 5: Noot. Overgenomen uit “Nederlandse Podcastluisteraar” door Brouwers, A., den Hartog, B. (2019).

Zoals te zien is in Figuur 5, hebben 719 respondenten aangegeven tamelijk veel vertrouwen te hebben in de podcast maker. De vorm van media waarin de meeste vertrouwen is, is ook de podcast maker. Gevolgd door de schrijvende pers en radio-makers. In vergelijking met de andere vormen, is audio de vorm waar de respondenten in het algemeen ook het meeste vertrouwen in hebben.

Volgens Iris Zwart (2020) creëert het medium podcast een dimensie voor journalisten om zo een intieme band op te bouwen met de luisterers. Journalisten kunnen experimenteren met het combineren van achtergronden en hun persoonlijke levensverhalen. “Journalisten slaan dus het auto-etnografische pad in” (De Nieuwe Reporter & Zwart, 2020). Het begrip auto-etnografie staat voor een onderzoeksmethode waar de persoonlijke ervaringen worden beschreven en geanalyseerd om culturele ervaringen beter te begrijpen. De journalist treedt dus op als ervaringsdeskundige.

De journalistieke waarden, beschreven in de vorige deelvraag, objectiviteit en onafhankelijkheid, zouden moeten worden heroverwogen voor het medium podcast. Journalist en podcastmaker Lynn Berger zegt in het onderzoek (De Nieuwe Reporter & Zwart, 2020): “Het produceren van een egopodcast werkt het beste als je eigen ervaring opvoert omdat je nu eenmaal onderhevig bent aan ‘krachten’ of bewegingen’ van een samenleving die de moeite van het onderzoeken waard zijn. Jouw ervaring is niet zo zeer interessant omdat je zelf zo bijzonder bent, maar omdat jij net als iedereen in een samenleving leeft die op een bepaalde manier invloed op je heeft. Die ervaring kan je gebruiken om naar die grotere wereld te kijken”.

In de vorm egopodcast, is de journalist de verteller en neemt hij een onderwerp in de samenleving waar hij zelf mee te maken heeft, onderzoekend onder de loep. Door eigen ervaringen te delen en goede journalistieke afwegingen te maken, is een egopodcast dus als journalistieke vorm geschikt. Zet de feit voorop. Volgens Zwart: “Vergeet nooit je

verplichting aan de waarheid. Het delen van persoonlijke ervaringen is geen vrijbrief om zelf elementen te verzinnen. De feiten en alles wat je zegt moet kloppen. Het mooie aan een egopodcast is dat je over die feiten mag vertellen hoe je aan ze bent gekomen. Wees transparant over je onderzoek en deel ook wat er misging”.

De conclusie

Een podcast is een vorm waarmee je een band creëert met je luisteraars, door zelf hoorbaar te zijn. Door het opbouwen van de band met de luisteraar, win je vertrouwen. Wees transparant in je onderzoek en laat je maakproces horen. Vertel wat er niet goed ging of waar je tegenaan loopt. Een journalistieke podcast moet voldoen aan waarheidsbevindingen, waar de maker zijn eigen ervaringen aan toevoegt. Wees duidelijk en transparant in je feiten en meningen. Maak dit hoorbaar. De woorden waar een journalistieke podcast mee samengevat kan worden: waarheid, onderzoekend, transparant en emotie.

Deelvraag 3: Hoe ziet journalistieke-podcast landschap eruit?

In de vorige deelvraag zocht ik naar wat een journalistieke podcast is. Met de vier begrippen die ik concludeerde als kenmerk van een journalistieke podcast; waarheid, onderzoekend, transparant en emotie, bekijk ik hoe het journalistieke-podcast landschap er uit ziet.

Podcast zijn in de app's waar ze te beluisteren zijn, onderverdeeld in genres. In de Apple Podcast-app worden de podcasts op dit moment onderverdeeld in 19 verschillende genres. De genres zijn te zien in Figuur 6.

Apple podcast genres

Maatschappij & Cultuur	Komedie	Religie en spiritualiteit
Nieuws	Gezondheid en fitness	Sport
Onderwijs	Kunst	Wetenschap
Zaken en persoonlijke financiën	Muziek	Geschiedenis
Waargebeurde misdaad	Technologie	Kind en gezin
TV & film	Vrije tijd	Fictie
Overheid		

Figuur 6: Apple podcast-app: genres

Spotify brengt hun podcasts onder in 15 genres, te zien in Figuur 7.

Spotify podcast categorieën

Verhalen	Waargebeurde misdaad	Nieuws en politiek
Comedy	Sport & spel	Maatschappij & cultuur
Educatief	Lifestyle en gezondheid	Business en technologie
Kunst en entertainment	Muziek	Spelletjes
Kids & familie	Origineel en exclusief	

Figuur 7: Spotify podcast: categorieën

In het onderzoek 'Journalistieke podcasts in Nederland, alle cijfers op een rij' (Bakker & Breuning, 2016), kozen ze er voor om podcasts in de categorieën nieuws/achtergronden, opinie, technologie, sport en kunst en cultuur mee te nemen. Dit onderzoek is uitgevoerd in 2016. Ondertussen zijn de categorieën die ze kozen, niet letterlijk terug te vinden bij de twee grootste platformen.

Met deze inspiratie en de kenmerken voor een journalistieke podcast uit de vorige deelvraag, kies ik voor podcasts die vallen in de genres: Maatschappij & Cultuur, Waargebeurde misdaad, Verhalend en Nieuws. Belangrijk bij deze genres is dat het podcasts moeten zijn die een waargebeurd verhaal vertellen of achtergrond bieden bij het nieuws. Een verhalende podcast kan ook fictief zijn. Dit neem ik niet mee in deze opzet om een beeld te creëren van het huidige journalistieke-podcast landschap.

De podcasts die ik heb uitgekozen om te bekijken, zijn podcast die ik zelf heb beluisterd en in een van de vier bovenstaande categorieën vallen. Deze podcasts kan ik, omdat ik ze zelf geluisterd heb (en nogmaals voor dit onderzoek), inhoudelijk beoordelen op de journalistieke kenmerken.

De Laatste Dans

Door: Frans Pollux
NTR - NPO Radio 1

Beschrijving: In De Laatste Dans gaat podcastmaker en muzikant Frans Pollux op zoek naar Uwe, een spoorloos verdwenen stamgast van een Roermonds café. Zeven jaar geleden vertrok Uwe om te sterven, na een laatste dans op een liedje van Pollux. Maar is Uwe wel écht dood?

Waarom deze podcast?

In deze verhalende podcast ga je op onderzoek met maker. De maker neemt je mee op stap, langs de bronnen en langs zijn gedachten. Ik zal dit als voorbeeld geven bij een egopodcast, waar de maker een grote invloed heeft en zijn emotie in de podcast legt.

Kenmerken podcast: De Laatste Dans:

Kenmerk	Aanwezig ja of nee	Waarom?
Waarheid	Ja	Het is een podcast in documentaire vorm, een waargebeurd verhaal.
Onderzoekend	Ja	De podcast is een onderzoek, een zoektocht naar een persoon.
Transparant	Ja	Er is duidelijkheid over feiten en meningen/aannemingen. Ook de bronnen worden duidelijk beschreven, waardoor de inhoud betrouwbaar is voor de luisteraar
Emotie	Ja	De maker neemt je aan de hand mee door zijn zoektocht. Hij laat zien waar het mis gaat, waar het schuurt en voegt emotie toe door het onderwerp eigen te maken.

Conclusie, journalistieke podcast?

Ja, de podcast De Laatste Dans zie ik als een onderzoekende, journalistieke podcast. De podcast voldoet aan de kernwaarden van een goede podcast en een journalistieke productie. De vorm, waarin de podcastmaker een grote rol speelt, spreekt mij erg aan. Je bouwt hier een band op met de maker.

De Kofferbakmoord

Door: Renate Winkel en Bas van Sluis
Dagblad van het Noorden

Beschrijving: In 2017 wordt het lijk van Ralf Meinema in de kofferbak van zijn Mercedes gevonden. Zijn auto bungelt half in het Stieltjeskanaal. De onopgeloste moord houdt

Zuidoost-Drenthe nog steeds bezig. Zijn ouders, familie en vrienden willen antwoord op die ene vraag: Waarom moest Ralf, die joviale, vriendelijke jongen, dood?

Waarom deze podcast?

Deze podcast valt onder de categorie waargebeurde misdaad. Het onderzoek dat door de makers wordt gedaan, is een zoektocht naar een antwoord waar iedere luisteraar graag antwoord op wil: waarom? In deze podcast hebben de journalisten als voice-over, wat ook zou kunnen vallen onder de egopodcast, een grote rol. Persoonlijk heb ik zelf in mindere mate het gevoel dat ik een band opbouw met de makers, dat in vergelijking met De Laatste Dans. Dat is denk ik iets persoonlijks. Wat wel invloed zou kunnen hebben hierop is het feit dat deze podcast door twee personen wordt begeleid, waardoor de band wellicht lastiger op te bouwen is en het meer een team-taak wordt.

Kenmerken podcast: De Kofferbakmoord:

Kenmerk	Aanwezig ja of nee	Waarom?
Waarheid	Ja	Ja, er wordt duidelijk aan waarheidsbevindingen gedaan. Feiten worden als feiten weergegeven. Vraagtekens worden ook gesteld door de journalisten.
Onderzoekend	Ja	Het is een onderzoekende vorm, de zoektocht naar de waarom vraag
Transparant	Ja	Er is transparantie door de bronnen goed weer te geven en hun belangen. Ook door het doel van de podcast duidelijk te maken schijnt transparantie door
Emotie	Ja	De twee journalisten nemen je mee naar familie en vrienden, emotie is duidelijk hoorbaar en dan voornamelijk in de interviews

Conclusie, journalistieke podcast?

De podcast in de genre waargebeurde misdaad, geeft een goed journalistiek onderzoek weer. De journalisten nemen je gezamenlijk mee op pad, op bezoek bij vrienden en familie, waar veel emotie is. In de podcast wordt duidelijk onderscheidt gemaakt tussen feiten en meningen.

Cocaïnekoorts

Door: Jan Meeus, Elze van Driel en Gabriella Adèr
NRC

Beschrijving: Het verhaal van Ridouan Taghi, een kleine hasdealer uit Vianen die uitgroeide tot internationaal cocaïnebaron. In Cocaïnekoorts onderzoeken Jan Meeus, Elze van Driel en Gabriella Adèr hoe een Marokkaanse jongen uit het Utrechtse Vianen kon uitgroeien tot cocaïnebaron. Onder welke omstandigheden lukte dat? Welke rol heeft onze samenleving daarin? En waarom wordt Ridouan Taghi gelinkt aan de moord op Derk Wiersum?

Waarom deze podcast?

In deze podcast wordt het verhaal over Ridouan Taghi verteld, terwijl de rechtszaak tegen hem is begonnen. Het geeft een beeld over wie Taghi is, waar hij vandaan komt en wat hem ten laste wordt gelegd. Deze podcast voelt als een soort boek, waar allerlei facetten van het leven van Taghi voorbij komen en het een persoonlijk verhaal wordt, de persoon achter de misdaden.

Kenmerken podcast: Cocaïnekoorts:

Kenmerk	Aanwezig ja of nee	Waarom?
Waarheid	Ja	Deze podcast is feitelijk opgebouwd.
Onderzoekend	Ja	Het leven van Taghi wordt onderzocht, het is een onderzoekende verhaallijn, waarin iedere aflevering een volgend hoofdstuk begint.
Transparant	Ja	Ja, feiten zijn feiten. De podcast geeft een duidelijk beeld van wanneer er feiten op tafel komen en wanneer er gespeculeerd wordt.
Emotie	Ja	Het persoonlijke verhaal van Taghi brengt emotie, maar ook de duiding die wordt gebracht door de makers voegt dat toe.

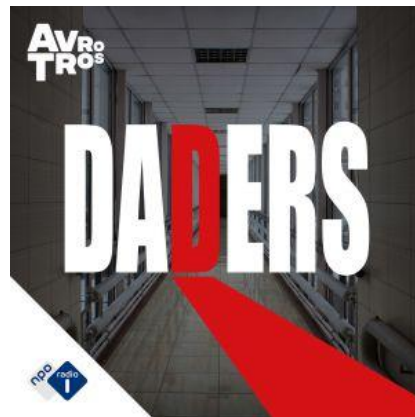
Conclusie, journalistieke podcast?

Ja. Deze podcast is journalistiek gezien erg sterk. De podcast is gebaseerd op feiten en waarheidsgetrouw. Er is goede duiding gebracht door de journalisten en door het verhaal van Taghi erg persoonlijk te maken, is de emotie toegevoegd.

Daders

Door: Cas de Jong

AVRO-TROS - NPO Radio 1

In de podcast Daders spreekt Cas de Jong (EenVandaag) met moordenaars, ex-TBS'ers en andere zware criminelen. Hoe kwamen zij tot hun gruwelijke daad? Hebben ze spijt? En waarom moet de maatschappij hen nog een tweede kans geven?

Waarom deze podcast?

De podcast Daders is een andere vorm dan bovenstaande podcasts. Deze podcast is meer opgebouwd een interview maar ook als gesprek, tussen de interviewer en de dader. Deze podcast bestaat uit meerdere seizoenen en het verveeld niet. Ik vind het interessant en ergens ook spannend om naar het verhaal te luisteren. Toch wil ik, net als de maker, graag antwoord op de vragen en wil ik weten hoe de dader nu naar zijn daden kijkt.

Kenmerken podcast: Cocaïnekoorts:

Kenmerk	Aanwezig ja of nee	Waarom?
Waarheid	Ja	De feiten zijn duidelijk. Waarom is iemand een dader? Dat wordt duidelijk gemaakt aan het begin van een aflevering en ook in de voice-overs. Ook wanneer de 'dader' iets zegt wat bewezen is, is dat duidelijk. Voornamelijk wordt dat gedaan door te

		benoemen dat die feiten er niet liggen en dat dat zijn woorden zijn.
Onderzoekend	Ja	Het is een zoektocht naar wat er in het hoofd van de dader omgaat, de zoektocht van de maker.
Transparant	Ja	Ja. Deze podcast is transparant in de feiten, in de meningen en in de emotie. Ook wanneer het schuurt of de belangen van de 'dader' lastig zijn, wordt dit duidelijk benoemd.
Emotie	Ja	De emotie ligt vooral in de voice-overs en in de vragen van de maker. Hij probeert zich te verplaatsen maar durft ook kritische en ethische vragen te stellen. Zijn eigen mening of verbazing laat hij hierin doorschemeren maar dat doet geen afbreuk aan de kwaliteit van het interview. Hij laat zich daar niet in meeslepen.

Conclusie, journalistieke podcast?

Ja. Dit is een journalistieke podcast, een podcast gebaseerd op een interview. Het is onderzoekend en transparant. De grote vraag wordt niet altijd beantwoord, wat ook niet nodig is. Er zijn geen harde conclusies, maar een verhaal die voor het maatschappelijke belang groot is. Het belang van ex-gedetineerden die terugkeren in de samenleving.

NRC Vandaag

Door: Thomas Rueb, Floor Boon en Geertje Tuentjer
NRC

Beschrijving: Vandaag is de dagelijkse podcast van NRC. Elke werkdag hoor je hét verhaal van de dag, verteld door onze beste journalisten. De presentatie is in handen van Thomas Rueb, Floor Boon en Geertje Tuenter.

Waarom deze podcast?

Dit is een dagelijkse podcast, gebaseerd op het nieuws. Wel het verhaal achter het nieuws. Bijzonder aan deze podcast vind ik de emotie die ze iedere dag in het verhaal weten te brengen. Dit door de gast, die gespecialiseerd is op het onderwerp waar de podcast die dag over gaat.

Kenmerken podcast: Cocainezoorts:

Kenmerk	Aanwezig ja of nee	Waarom?
Waarheid	Ja	Ja. Duidelijke nieuws-podcast, die de feiten meer duiding geeft
Onderzoekend	Ja	Zeker. Het verhaal achter het nieuws, daar wordt door de presentator onderzoek naar gedaan, door middel van het interviewen van een expert op het onderwerp
Transparant	Ja	De podcast is transparant, geven duidelijk hun bronnen weer. De hoofdvraag van een aflevering, die niet altijd beantwoord wordt, laat ruimte over voor verdere verdieping of onderzoek
Emotie	Ja	Door de betrokkenheid van de gasten, de experts die te gast zijn, brengt de podcast emotie mee. Het zijn vaak zware onderwerpen, waar de expert persoonlijk emotie inlegt en zijn ervaringen deelt. Ook de presentatoren bieden deze emotie, door de manier van interviewen

Conclusie, journalistieke podcast?

Ja. Op het gebied van nieuws, is dit in mijn ogen de beste journalistieke podcast op dit moment. De afwisseling in onderwerpen, de frequentie en de experts die te gast zijn zijn zorgvuldig gekozen.

Visie op de vraag: Hoe waarborg je de journalistieke waarden in een podcast?

Een goede omschrijving voor journalistieke podcasts bestaat niet. Daarvoor is er eerst een definitie nodig voor podcasts. Daarnaast is het denk ik ook van belang om de journalistieke ambacht te herdefiniëren. Er is veel discussie ontstaan de laatste jaren over begrippen die voor sommige journalisten als vanzelfsprekend worden gezien. Voor andere journalisten zijn, begrippen als onafhankelijkheid, bespreekbaar en wordt het ook als onmogelijk gehouden.

Om een journalistieke podcast te maken, is het daarom belangrijk om de kernwaarden van de journalistiek goed te begrijpen en te kunnen plaatsen in context. De kernwaarden zijn geen vaste regels, maar zouden moeten helpen om een journalistiek product af te leveren.

Iets wat belangrijk is om tijdens het proces regelmatig te doen, is de balans op maken. Waar sta je? Voldoe je nog aan je plan? Kun je verantwoorden wat je aan het doen bent? Door deze vragen te stellen tijdens het proces, bewaak je de waarden van je journalistieke product.

De kernwaarden voor een journalistieke podcast zijn voor mij; Waarheid, onderzoekend, transparantie en emotie. Een journalistieke podcast moet voor mij minstens aan deze begrippen voldoen. Ook moet de maker van een journalistieke podcast, de overige kernwaarden en attitude van een journalist in acht nemen en in zijn achterhoofd houden. Wel denk ik dat hierbij een grotere morele en ethische kant van de journalist komt kijken.

Bij deze kernwoorden is bijvoorbeeld niet opgenomen dat een journalist zijn bronnen dient te bewaken. Maar we zijn ook nog steeds mens. En ik denk dat, ik voor mijzelf, daar niet voor nodig heb dat het bewaken van je bronnen, onderdeel is van de balans op maken.

Beschreven in het boek *Journalistieke cultuur in Nederland*, door Frank van Vree en Rachid Azough (2019: 'De journalistiek bevindt zich, kortom, net als veel andere beroepsgroepen in een hybride positie. (...) Aan de kern van de rol en de taak van de professionele journalistiek doet dit evenwel weinig af: haar bestaansrecht ligt immers niet in de publicatievorm of de institutionele setting waarin zij wordt beoefend, maar in haar werkwijze, ervaring, beroepsethiek en relatie met het publiek'.

En daar wil ik me graag bij aansluiten.